

УДК 159.922:921:353.8

Наталія Олександрівна МИРОШНИЧЕНКО,

доцент кафедри соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін

Криворізького навчально-наукового інституту

Донецького державного університету внутрішніх справ,

кандидат педагогічних наук, доцент;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6951-6190>

ВАЖЛИВІСТЬ ВОЛОДІННЯ КОМУНІКАТИВНИМИ НАВИЧКАМИ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Розглядаються фактори ефективності правоохоронної діяльності, аналізуються етапи спілкування правоохоронців з населенням, характеризуються особливості комунікативної культури правоохоронців, зазначаються основні засоби комунікації, підкреслюється роль використання мовних засобів спілкування у роботі правоохоронців, наголошується на необхідності поліпшення професійно-комунікативної культури.

Ключові слова: *ефективність правоохоронної діяльності, комунікативна культура, засоби комунікації, мовні засоби спілкування, мовні особливості.*

Основними завданнями діяльності поліції є забезпечення правопорядку, охорона прав і свобод людини, законних інтересів громадян, запобігання правопорушенням і злочинам, їх розслідування, підтримання публічного порядку. Важливим фактором підвищення ефективності роботи правоохоронних органів є налагодження співпраці поліції з населенням на основі довіри та взаєморозуміння. [1]

Ступінь благополуччя та ефективності правоохоронної діяльності відображається на соціально-психологічному стані суспільства, зокрема, на такій його складовій, як довіра населення до діяльності поліції. Здатність поліцейських співпрацювати з представниками конкретних громадських формувань розглядається як важливий критерій оцінки їхнього професійного рівня, політичної та правової культури. Тут відкриваються найширші можливості для виховання людей на ґрунті практичної участі у перетвореннях, що відбуваються у сфері правопорядку. Одним з найважливіших завдань удосконалення правоохоронних органів України є налагодження та підтримка відносин поліції з населенням на партнерських засадах, оскільки ефективність боротьби зі злочинністю значною мірою залежить від активної позиції самих громадян. Складність забезпечення громадського та публічного порядку в умовах воєнного стану вимагає високої професійної підготовки поліцейських.

Описуючи правоохоронну діяльність як основний вид роботи правоохоронців, лінгвісти підкреслюють, що вона має комунікативний та гуманістичний характер. При цьому необхідно врахувати той факт, що мовні дії працівників МВС є досить стандартизованими.

Спілкування - це складний багатогранний процес встановлення і розвитку контактів між людьми. Правоохоронець повинен бути тактовним, уважним і комунікабельним, від цих якостей залежить результат його роботи, оскільки спілкування виступає регулятором взаємовідносин між працівниками та громадянами. Воно включає у собі наступні етапи: інформованість, порозуміння, співробітництво.

Мовні дії правоохоронців мають низку особливостей. Ці особливості передбачають високий рівень комунікативної культури правоохоронців, що включає певні загальні вміння та знання, які забезпечують ефективне протікання мовного процесу. Здатність правоохоронців встановлювати, підтримувати і розвивати необхідні контакти з іншими людьми, продуктивно взаємодіяти, тактовно поводитися в конфліктних ситуаціях є

високопрофесійною навичкою. Від цього багато в чому залежать імідж і авторитет правоохоронних органів. Відповідною специфікою спілкування між працівниками поліції в таких умовах є реалізація норм права. Уміння вислухати людину допомагає працівникові розташувати її до себе, знизити комунікативний бар'єр.

Слід пам'ятати, що поліцейський інколи розмовляє, щоб в деяких випадках змінити позицію людини. І саме процес спілкування дозволяє досягти відповідних результатів. Тому основною сукупною частиною професійної майстерності працівників органів внутрішніх справ є успішність виконання ними своїх функцій, використання професійного спілкування, знань для встановлення комунікативного контакту з громадянами при вирішенні оперативно-службових завдань. Мовний контакт, що встановлюється поліцейськими з громадянами під час вирішення різних завдань, є основним параметром оперативно-службової роботи і суттєво відрізняється від мовних контактів, що встановлюються для людей у повсякденному житті.

Основна відмінність полягає в тому, що успішне досягнення комунікативного контакту нерозривно пов'язане з отриманням ключової інформації та зміною поведінки людей у спектрі від опору до допомоги та взаємодії. Засоби комунікації - це знаряддя інтелектуальної та фізичної праці. Вони поділяються на:

- інтелектуальні: їх слід розуміти як іманентні властивості суб'єкта;
- мовні засоби: це мова суб'єкта, за допомогою якої він здійснює пізнавальну дію і взаємодію з людьми;
- динамічні (поведінкові) засоби: це яскраві рухи людського тіла, серед яких виділяють міміку, жести і пантоміміку;
- предметно-знакові засоби: це фізичні об'єкти, які несуть певне смислове (семантичне) навантаження.

Використання мовних засобів спілкування відіграє значну роль у роботі правоохоронців. Від уміння позитивно формулювати свої думки, грамотно висловлювати їх під час конкретного спілкування, складання різного роду поліцейських документів залежить продуктивність роботи працівників, їхні взаємини та допомога людям. Одним із шляхів вирішення проблеми є виховання та розвиток у працівників таких базових якостей, як комунікативна грамотність та культура спілкування. Як показує практика, хороший результат в роботі співробітника на 80-85 відсотків залежить від його комунікативної грамотності і лише на 15-20 відсотків визначається рівнем підготовки за фахом. Комунікативна грамотність забезпечує ефективне спілкування, реалізацію мовних тактик за допомогою вербальних і невербальних дій. У процесі оперативно-службової діяльності щоденна співпраця поліцейських разом сприяє повноцінному формуванню різних професійних і базових характеристик. Кожен працівник, усвідомлюючи свою дію в команді товаришів по службі, повинен вміти організовувати обмін інформацією, узгоджувати свої дії з іншими працівниками, визначати міжособистісні позиції. Як наслідок, комунікативні процеси відіграють значну роль у роботі правоохоронців. Тому правомірно пред'являти певні вимоги до комунікативної грамотності персоналу органів внутрішніх справ. В ситуації, що склалася, робота правоохоронних органів гостро потребує підвищення професійної та психологічної підготовки співробітників.

Доречно звернути увагу на формування таких комунікацій: по-перше, розвивати вміння слухати; по-друге, вміння не наполягати; по-третє, використовувати невербальну мову. При цьому правоохоронці часто впливають на ситуацію, спрямовуючи розмову в потрібне русло. Те, що здається неважливим, часто містить окремі частини ключової інформації.

Таким чином, зростання професійно-комунікативної культури дозволить поліцейському стати самостійним і вільним суб'єктом професійної діяльності, здатним мотивувати свої дії, відповідати за результати своїх дій, досліджувати процес взаємодії та прогнозувати його результати, приймати і розуміти дії суб'єктів спілкування. Для

успішного вирішення цієї проблеми необхідна періодична, цілеспрямована спеціальна мовна підготовка.

Список бібліографічних посилань

1. Розпорядження Міністерства внутрішніх справ та Державної служби з надзвичайних ситуацій. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/190-2022-%D1%80#Text (дата звернення: 20.02.2024).

Одержано 24.02.2024

УДК 159.9

Людмила Володимирівна П'ЯНКІВСЬКА,

старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення

Державного науково-дослідного інституту МВС України (м. Київ),

кандидат психологічних наук;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9086-271X>

КРИЗИ ОСОБИСТОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Окреслено основні бачення кризи особистості поліцейського. Означено, що криза одночасно є небезпекою та можливістю для особистості. Визначено, що для поліцейського найбільш характерними є вікові, професійні і травматичні кризи.

Ключові слова: *криза, травматична криза, професійна криза, дезадаптація, професійні експектації.*

В сучасних реаліях воєнного стану перед поліцейськими Національної поліції України стоять досить складні професійні завдання. Вони не тільки протидіють злочинності, підтримують публічну безпеку та порядок, але й надають допомогу населенню на звільнених від окупації територіях, підтримують громадян, що перебувають на межі з лінією фронту, забезпечують конвоювання та утримання затриманих осіб, займаються розмінуванням тощо. Виконання цих важливих професійних завдань здатне впливати на психічний стан поліцейського, спричинити у нього порушення адаптації, появу психічних травм, що можуть істотно погіршити стан здоров'я, спровокувати розчарування в професії та у подальшому – призвести до її зміни. Тому набуває актуальності і потребує глибшого дослідження питання кризи особистості поліцейського.

Поняття «криза» (грец. – *krisis*) трактують як поворотний пункт, крутий перелом, важкий перехідний стан [5]. І. Черезова розуміє кризу як зміну напрямку, рішення, вибір [6]. О. Саннікова розглядає її як перманентний стан особистості, що нормально розвивається та як стан, який передуює появі якісно нової особистості, аж до зміни системи установок, стосунків, цінностей тощо [5]. Як бачимо, це поняття несе в собі біполярне навантаження, одночасно є небезпекою та можливістю для особистості.

Зазначимо, що поліцейський може стикнутися з проблемою переживання кризи в будь який період свого життя. Для нього найбільш характерними є вікові, професійні і травматичні кризи.

Серед вікових періодів слід виокремити найбільш сенситивний – середню дорослість. Її можна розглядати двояко: по-перше, кризу середини життя можна віднести до нормативної кризи, по-друге, – розглядати як ненормативну, екзистенційну кризу особистості. За результатами власних досліджень В. Доценко констатує, що поліцейські, що переживають кризу середини життя мають наступні особливості її прояву: занижена самооцінка, знижений інтерес до власних досягнень та саморозвитку і самовдосконаленні, прояви замкнутості, зниження життєвої активності, відчуття незадоволеності про-